

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р София Христова Дерменджиева,
Югозападен университет „Неофит Рилски“, гр. Благоевград

(н. ст., име, презиме, фамилия – акад. дл. в научна организация)

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование: 1. Педагогически науки

професионално направление 1.2. Педагогика

докторска програма *Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика)*

Автор: *Десислава Сашева Апостолова*

Тема: **Модел за преодоляване на проблеми в поведението при деца
от предучилищна възраст**

Научен ръководител: *доц. д-р Галена Иванова, ПУ „Паисий Хилендарски“*

(акад. дл., н. ст., име, презиме, фамилия – научна организация)

1. Общо представяне на процедурата и докторанта.

Със заповед № Р33-1396 от 23.04.2021 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема *„Модел за преодоляване на проблеми в поведението при деца от предучилищна възраст“* за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма *„Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика)“*.

Автор на дисертационния труд е *Десислава Сашева Апостолова* – докторантка в редовна форма на обучение към катедра *„Предучилищна педагогика“* с научен ръководител *доц. д-р Галена Стоянова Иванова*.

Представеният от *Десислава Сашева Апостолова* комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи: (1) *молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд*; (2) *автобиография в европейски формат*; (3) *дисертационен труд*; (4) *автореферат*; (5) *списък на научните публикации по темата на дисертацията*; (6) *копия на научните публикации*; (7) *декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи*; (8) *справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет (само за докторантите зачислени до 04.05.2018 г.)*. Докторантката е приложил списък с научни публикации, който включва 5 броя научни статии.

През 2014 година докторант Десислава Апостолова придобива ОКС „Бакалавър“ по специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“ в ПУ „Паисий Хилендарски“. В периода 2014-2017 година Десислава Апостолова работи като начален учител в Основно училище „Димитър Талев“, гр. Пловдив и паралелно с упражняването на учителската професия, надгражда базовата си специалност в Магистърска програма „Превантивна педагогика“ (2016) – факт, който не само провокира мотивацията ѝ да продължи образованието си за придобиване на ОНС „Доктор“, но вероятно и предопределя интереса ѝ към темата на дисертационния труд.

2. Актуалност на тематиката.

Изборът на темата *„Модел за преодоляване на проблеми в поведението при деца от предучилищна възраст“* свидетелства за осъзнаване значимостта на обществено-културната и конкретно-изследователската динамика при формирането на социално-приемливо поведение у подрастващите.

3. Познаване на проблема.

С категоричното си определение, че *„предучилищния възрастов период е най-благоприятния период за овладяване и развитие на социално-приемливи модели на поведение“*, Десислава Апостолова демонстрира, че познава ключовото значение на *„колебателността в развитието“* и се съобразява с *„пластичната и еластичната променливост на детската психика“*.

4. Методика на изследването

Приложените основни и съпътстващи методи на работа предоставят един добре структуриран и същевременно различен ракурс и всеобхватност на изследваните възможности за формиране на социално-приемливо поведение у децата в предучилищна възраст.

Постигнатата целесъобразност на изследователския инструментариум *свидетелства за прецизен подбор на изследователската методика като адекватна на поставените цели и продуктивна, с оглед формулираните задачи по посока на приложената насоченост на резултатите.*

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите.

Дисертационният труд притежава ясно очертана методологична база, максимално съобразена със съдържанието на научната теза. Методологическа основа на изследването са холистичния, дейностния и ситуационния подходи. Налице е добра ориентация в теоретичните основания на дисертационния проблем, дедуктивно изведена от фундаментални теоретични постановки:

- за сензитивния период на предучилищната възраст – аналитично се разглеждат факторите, условията и пътищата, допринасящи за поява на поведенчески проблеми в ранна детска възраст;

- за развитието на субекта в дейността чрез системата на взаимоотношенията с другите (възрастници и възрастни) – акцентира се върху сложността и важността на диагностиката на поведението в предучилищна възраст с оглед управление на междуличностните взаимоотношения при децата и регулиране на поведението според общоприети норми и правила. Определям като принос на докторанта разгледаните възможности за превенция на проблемните поведения при децата в предучилищна възраст в конкретиката на педагогическата дейност в детската градина и в посока на неутрализиране на условията и факторите на образователната среда в предучилищната институция.

- за развиване на социални и емоционални умения по посока преодоляване на проблеми в поведението при децата от предучилищна възраст. Докторантката, въз основа на извършения интерпретативен анализ на теоретичните позиции на водещи учени и изследователи, съумява да разкрие ролята на емоционалните преживявания в живота на детето и уменията за емоционална регулация върху развитието на социално-приемливи модели поведения (просоциално и асертивно) и за редуциране на проблемните (агресивни и пасивни).

В разгърнатия аналитичен паралел между тях е аргументирана взаимовръзката между трикомпонентното единство на отношението като психическо явление и е разработен *Педагогически модел за превенция на проблемите в поведението на 5-7-годишните деца и за развиване на ключови социални и емоционални умения*. Посочената диалектика е проектирана във възможностите на играта като водеща дейност за моделиране на етично-обучаващата ситуация в детската градина. Адекватно на целта и хипотезата на дисертационния труд, са формулирани обектът и предметът, а в дефинициите на изследователските задачи, се операционализират аналитичните резултати от теоретичния обзор.

Разработената система от диагностични задачи обективно отразява степента на формираност на социалните и емоционалните умения по посока оптимизиране на социално-приемливите поведения в заложения експериментален педагогически модел. Избраните критерии за оценка детайлизират двуполусно ролята на социалните и емоционални умения като в своята оценъчност отразяват противоположните на негативните прояви на поведение асертивни и просоциални поведения.

В тази част на дисертацията *Десислава Апостолова* показва не само широта и задълбоченост в проучвания проблем, но също и изследователска култура и изследователска стратегия.

В представения дисертационен труд се съдържат научни и научно-приложни приноси, които отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република

България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паусий Хилендарски“.

1. Научни приноси:

- анализирани и обобщени са многообразни особености в поведението на деца от предучилищна възраст, отразени в психолого-педагогическата литература, и на тази основа са открити актуалните позиции на различните автори и школи, насочени към развитие на социална компетентност у подрастващите и формиране на социално приемливо поведение;
- изведена е идеята, че превантивната работа при деца, при които се забелязват тенденции за негативни модели в поведението, може да започне още от предучилищна възраст, тъй като в този възрастов период те са най-податливи на външно влияние за овладяване на позитивни модели на поведение.

2. Научно-приложни приноси:

- Създаден и апробиран педагогически модел за преодоляване на проблеми в поведението при 5-7-годишните деца, включващ целесъобразни методи на педагогическо взаимодействие, които съответстват на възрастовите особености и интересите на децата и допринасят за преодоляване на негативни модели в поведението и трудности в приспособяването към социалната среда в детската градина.
- Разработени са диагностични задачи за установяване нивото на развитите социални и емоционални умения за преодоляване на негативни модели в поведението при 5-7-годишните деца, приложими в условията на възпитателната работа на детската градина.
- Разработени са насоки за реализиране на модела за развиване на социални и емоционални умения за преодоляване на поведенческите проблеми и развитие на просоциално поведение при 5-7-годишните деца, подходящи за използване от педагогическите специалисти в детската градина.

Отбелязвам, че приносите на дисертационната разработка са логично следствие от представения теоретичен текст и от емпиричните резултати. За осигуряване достоверност на изследваните параметри са използвани адекватни методически процедури.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта.

Представените пет публикации са изцяло авторски и са базирани на адекватен теоретичен материал, аналитично интерпретиран от докторантката. В съдържателно отношение статиите са в неразривна връзка с темата на дисертационния труд, което разкрива опита на докторантката да изследва многоаспектно явленията в тяхната причинна обусловеност.

7. Автореферат

Представеният автореферат коректно отразява съдържанието на дисертационния труд и *напълно съответства на специфичните изисквания на Педагогическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ*

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Към представения за обсъждане труд нямам критични бележки по същество. Бих отправила някои редакционни и стилистични препоръки. Те обаче не намаляват достойнствата на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Основният извод, който може да се направи е, че дисертационния труд притежава необходимата научна стойност. Като цяло съдържанието показва, че докторантът е в състояние да осъществява самостоятелна научна и практико-приложна дейност и убедено давам своята *положителна оценка*. Приемам дисертационния труд на Десислава Апостолова на тема *„Модел за преодоляване на проблеми в поведението при деца от предучилищна възраст“* за завършен, съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и предлагам на уважаемото жури на Десислава Апостолова да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика, Докторска програма „Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика)“.

12.05.2021 г.

Изготвил становището: .....

Доц. д-р София Дерменджиева

(ак. дл. н. ст. име фамилия)